

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MELCHIOR WATHELET NUOMONĖ,
pateikta 2015 m. kovo 3 d.¹

Byla C-417/14 RX-II

**Livio Missir Mamachi di Lusignano
prieš**

Europos Komisija

„Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimo Missir Mamachi di Lusignano / Komisija (T-401/11 P, EU:T:2014:625) peržiūra — Viešoji tarnyba — Deliktinė atsakomybė — Pareigūno prieš mirtį patirta žala — Žuvusio pareigūno artimųjų asmeniškai patirta žala — Jurisdikcija — Bendrasis Teismas — Europos Sąjungos tarnautojų teismas — Europos Sąjungos teismų sistema“

1. Pirmojo generalinio advokato siūlymu dėl peržiūros sprendžianti Teisingumo Teismo kolegija remdamasi Teisingumo Teismo procedūros reglamento 193 straipsnio 4 dalimi nusprendė, kad reikia peržiūrėti Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimą *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija* (T-401/11 P, EU:T:2014:625)².

2. Šio sprendimo rezoliucinės dalies 2 punkte Teisingumo Teismas nurodė:

„Peržiūra bus susijusi su klausimu, ar [šis Bendrojo Teismo sprendimas] kelia pavojų Sąjungos teisės vienovei ir [ar] darnai, nes šis teismas, kaip apeliacinės instancijos teismas, nusprendė, kad turi jurisdikciją kaip pirmosios instancijos teismas nagrinėti ieškinį dėl [Europos] Sąjungos deliktinės atsakomybės, kuris

- pagrįstas institucijos pareigos užtikrinti pareigūnų saugumą neįvykdymu,
- pareikštas trečiųjų asmenų, kurie veikia kaip mirusio pareigūno teisių perėmėjai ir kaip šio pareigūno šeimos nariai, ir kuriuo siekiama,
- kad būtų atlyginta paties mirusio pareigūno patirta neturtinė žala ir šių trečiųjų asmenų patirta turtinė ir neturtinė žala.“

1 — Originalo kalba: prancūzų.

2 — Sprendimas *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija* (peržiūra) (C-417/14 RX, EU:C:2014:2219).

I – Teisinis pagrindas

A – *Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo*

3. SESV 256 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Bendrojo Teismo jurisdikcijai priklauso kaip pirmajai instancijai nagrinėti ir spręsti 263, 265, 268, 270 ir 272 straipsniuose nurodytus ieškinius, išskyrus tuos, kurie yra skirti specializuotam teismui, įsteigtam pagal 257 straipsnį, ir tuos, kurie pagal [Europos Sąjungos Teisingumo Teismo] [s]tatutą yra palikti Teisingumo Teismui. [Teisingumo Teismo] [s]tatutas gali nustatyti Bendrojo Teismo jurisdikciją kitoms ieškinių ar bylų kategorijoms.“

4. Tarp įvairių straipsnių, nurodytų SESV 256 straipsnyje, jos 268 straipsnyje nustatyta Teisingumo Teismo jurisdikcija „spręsti ginčus, susijusius su žalos atlyginimu, numatytu [SESV] 340 straipsnio antroje ir trečiojoje pastraipose“, o SESV 270 straipsnyje – Teisingumo Teismo jurisdikcija „spręsti Sąjungos ir jos tarnautojų ginčus neperžengiant [Europos] Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatuose ir kitų tarnautojų įdarbinimo sąlygose [toliau – Pareigūnų tarnybos nuostatai] nustatytų ribų ir laikantis juose numatytų sąlygų“.

B – *Teisingumo Teismo statusas*

5. Pagal Teisingumo Teismo statuto I priedo 1 straipsnį Europos Sąjungos tarnautojų teismo „jurisdikcijai priklauso pirmąja instancija nagrinėti Sąjungos ir jos tarnautojų ginčus, nurodytus [SESV] 270 straipsnyje, įskaitant visų organų bei tarnybų ir jų tarnautojų ginčus, kurių atžvilgiu jurisdikcija suteikiama Europos Sąjungos Teisingumo Teismui“.

6. Galimą įvairių Europos Sąjungos Teisingumo Teismo teismų jurisdikcijos viešosios tarnybos srityje koliziją reglamentuoja Teisingumo Teismo statuto I priedo 8 straipsnis:

„1. Tais atvejais, kai ieškinys ar kiti procesiniai dokumentai, skirti Tarnautojų teismui, per klaidą pateikiami Teisingumo Teismo arba Bendrojo Teismo kancleriui, tas kancleris nedelsdamas juos perduoda Tarnautojų teismo kancleriui; taip pat tais atvejais, kai ieškinys ar kiti procesiniai dokumentai, skirti Teisingumo Teismui arba Bendrajam Teismui, per klaidą pateikiami Tarnautojų teismo kancleriui, tas kancleris nedelsdamas juos perduoda Teisingumo Teismo arba Bendrojo Teismo kancleriui.

2. Tais atvejais, kai Tarnautojų teismas nustato, kad bylos nagrinėjimas ir sprendimas priklauso ne jo, o Teisingumo Teismo arba Bendrojo Teismo jurisdikcijai, tą bylą jis perduoda Teisingumo Teismui arba Bendrajam Teismui; taip pat tais atvejais, kai Teisingumo Teismas arba Bendrasis Teismas nustato, kad byla priklauso Tarnautojų teismo jurisdikcijai, atitinkamas teismas perduoda tą bylą Tarnautojų teismui, o tas teismas negali atsisakyti jurisdikcijos.

3. Tais atvejais, kai Tarnautojų teismo ir Bendrojo Teismo žinion patenka bylos, kuriose keliamas tas pats išaiškinimo klausimas arba ginčijamas to paties akto galiojimas, Tarnautojų teismas, išklauses bylos šalis, gali sustabdyti bylos nagrinėjimą, kol Bendrasis Teismas paskelbs sprendimą.

Tais atvejais, kai Tarnautojų teismo ir Bendrojo Teismo žinion patenka bylos, kurių dalykas tas pats, Tarnautojų teismas atsisako jurisdikcijos, kad sprendimus dėl tų bylų priimtų Bendrasis Teismas.“

C – Pareigūnų tarnybos nuostatai

7. Pareigūnų tarnybos nuostatų 73 straipsnyje nustatyta:

„1. Nuo tarnybos pradžios pareigūnas yra apdraudžiamas profesinės ligos ir nelaimingų atsitikimų draudimu <...> Jis moka su profesija nesusijusio draudimo įmokas, ne didesnes kaip 0,1 % savo bazinės algos.

Taisyklėse nurodoma, nuo kokių rizikos veiksnių nėra apdraudžiama.

2. Mokėtinos išmokos yra tokios:

a) mirties atveju:

Toliau išvardytiems asmenims išmokama vienkartinė išmoka, sudaranti mirusiojo penkias metines bazines algas, apskaičiuotas pagal mėnesinį atlyginimą, gautą paskutinius 12 mėnesių iki nelaimingo atsitikimo:

- mirusio pareigūno sutuoktiniui ir vaikams pagal paveldėjimo teisę paveldint pareigūno turta; tačiau sutuoktiniui sumokėta suma negali būti mažesnė nei 25 % vienkartinės išmokos,
- jeigu nėra pirmiau nurodytų asmenų, kitiems įpėdiniams [tiesiosios žemutinės linijos giminaičiams], pagal paveldėjimo teisę paveldintiems pareigūno turta,
- jeigu nėra asmenų, nurodytų bet kuriuo iš pirmesnių dviejų atvejų, kitiems aukštutinės linijos giminaičiams pagal kilmę [tiesiosios aukštutinės linijos giminaičiams], pagal paveldėjimo teisę paveldintiems pareigūno turta,
- institucijai, jei nėra pirmiau nurodytose trijose kategorijose išvardytų asmenų.

<...>“

8. Pareigūnų tarnybos nuostatų 91 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Bet kuris Sąjungos ir asmens, kuriam taikomi šie Tarnybos nuostatai, ginčas dėl tokio asmens nenaudai priimto akto, kaip apibrėžta 90 straipsnio 2 dalyje, teisėtumo priklauso Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisdikcijai. Finansinio pobūdžio ginčiuose Teisingumo Teismo jurisdikcija yra neribota.“

II – Peržiūrimos bylos aplinkybės

9. 2008 m. rugsėjo 18 d. Alessandro Missir Mamachi di Lusignano, Europos Sąjungos pareigūnas, žuvo tragiškomis aplinkybėmis – tuo metu jis buvo paskirtas į Europos Komisijos delegaciją Rabate (Marokas).

10. Po šio pareigūno nužudymo jo tėvas Livio Missir Mamachi di Lusignano, veikiantis savo vardu ir kaip teisėtas savo sūnaus įpėdinių atstovas, Tarnautojų teisme pareiškė ieškinį, siekdamas, kad, viena vertus, būtų panaikintas 2009 m. vasario 3 d. Komisijos sprendimas, kuriuo ši atmetė jo prašymą atlyginti su sūnaus nužudymu susijusią žalą, ir, kita vertus, Komisijai būtų nurodyta jam ir sūnaus

vaikams sumokėti įvairias sumas atlyginant dėl minėto nužudymo patirtą turtinę ir neturtinę žalą³.

11. Šis ieškinys grindžiamas Komisijos pareigos užtikrinti savo pareigūnų saugumą neįvykdymu ir susijęs su paties žuvusio pareigūno patirtos neturtinės žalos, kurią ieškovas (pirmojoje instancijoje ir apeliantas; toliau – ieškovas) prašo atlyginti šio pareigūno vaikų, kaip teisių perėmėjų, vardu, atlyginimu, taip pat su turtinės ir neturtinės žalos, kurią patyrė pats ieškovas ir žuvusio pareigūno vaikai, kaip pastarojo šeimos nariai, atlyginimu.

12. Dėl prašymo atlyginti ieškovo ir žuvusio pareigūno vaikų patirtą žalą Bendrasis Teismas nusprendė, kad šis prašymas priklauso jo jurisdikcijai. Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad Tarnautojų teismas turėjo konstatuoti, jog neturi jurisdikcijos jo nagrinėti. Todėl Tarnautojų teismas pagal Teisingumo Teismo statuto I priedo 8 straipsnio 2 dalį turėjo perduoti jį nagrinėti Bendrajam Teismui.

13. Dėl prašymo atlyginti pareigūno prieš mirtį patirtą žalą Bendrasis Teismas nusprendė, kad Tarnautojų teismas, nors turėjo jurisdikciją nagrinėti šį prašymą, klaidingai jį atmetė kaip nepriimtina, nes nebuvo laikomasi prašymo ir administracinio skundo „atitikties“ taisyklės. Kadangi dėl šio prašymo toje bylos nagrinėjimo stadijoje nebuvo galima priimti sprendimo, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Tarnautojų teismas, kuriam reikėtų gražinti bylą, kad jis iš naujo išnagrinėtų šį ieškinio aspektą, turėtų konstatuoti, kad ir jo, ir Bendrojo Teismo žinioje yra bylos, kurių dalykas tas pats.

14. Iš tikrųjų Alessandro Missir Mamachi di Lusignano tėvai, vaikai, brolis ir sesuo po to, kai buvo pateiktas apeliacinis skundas byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija* (T-401/11 P, EU:T:2014:625), kreipėsi į Bendrąjį Teismą siekdami, kad iš Komisijos būtų priteista atlyginti neturtinę žalą, jų tariamai patirtą dėl Alessandro Missir Mamachi di Lusignano nužudymo⁴.

15. Bendrojo Teismo teigimu, Tarnautojų teismas remdamasis Teisingumo Teismo statuto I priedo 8 straipsnio 3 dalies antra pastraipa turėtų atsisakyti jurisdikcijos, kad Bendrasis Teismas galėtų priimti sprendimus šiose bylose.

16. Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas, būdamas tos nuomonės, kad turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl visų prašymų, nusprendė, kad visa byla turi būti perduota nagrinėti jam kaip pirmosios instancijos teismui.

3 — Taigi prašymas atlyginti žalą nesusijęs su A. Missir Mamachi di Lusignano ipėdiniams sumokėtu atlyginimu už žalą pagal Pareigūnų tarnybos nuostatus. Iš tikrųjų remdamasi Pareigūnų tarnybos nuostatų 70 straipsnio pirma pastraipa Komisija žuvusio pareigūno vaikams nuo 2006 m. spalio 1 d. iki gruodžio 31 d. mokėjo visą jo darbo užmokestį. Komisija taip pat jiems sumokėjo 414 308,90 EUR sumą kaip išmoką, mokėtiną pareigūno mirties atveju pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 73 straipsnį, ir 76 628,40 EUR sumą kaip išmoką, mokėtiną pareigūno situotinio mirties atveju pagal šiuos nuostatus X priedo 25 straipsnį. Komisija taip pat pripažino, kad nuo 2007 m. sausio 1 d. keturi vaikai įgyja teisę į Pareigūnų tarnybos nuostatų 80 straipsnyje numatytą našlaičio pensiją (4 376,82 EUR per mėnesį) ir į šiuos nuostatus VII priede nurodytą mokymosi išmoką (2 287,19 EUR per mėnesį). Be to, žuvęs pareigūnas nuo 2005 m. rugsėjo 1 d. *post mortem* atgaline data buvo paaugštintas ir į tai atsižvelgta apskaičiuojant našlaičio pensiją ir išmokas, mokėtinas pareigūno mirties atveju. Galiausiai pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 76 straipsnį 2007 m. gegužės 14 d. sprendimu Komisija kiekvienam vaikui skyrė išlaikomo vaiko išmokos dydžio išskirtinę paramą dėl socialinių priežasčių (1 332,76 EUR per mėnesį), mokėtiną kas mėnesį iki vaikams sukaks 19 metų. 2008 m. liepos 4 d. sprendimu pastaroji suma nuo 2008 m. rugpjūčio 1 d. buvo dvigubai padidinta.

4 — Byla *Missir Mamachi di Lusignano ir kt. / Komisija* (T-494/11). Bendrasis Teismas sustabdė šios bylos nagrinėjimą, kol bus priimtas sprendimas byloje T-401/11. Kadangi Teisingumo Teismas nusprendė, jog reikia peržiūrėti minėtą sprendimą, Bendrasis Teismas 2014 m. spalio 24 d. nutartimi dar kartą sustabdė šios bylos nagrinėjimą, kol Teisingumo Teismas priims sprendimą.

III – Vertinimas

17. Laikantis dėl peržiūros sprendžiančios kolegijos sprendime pradėti procedūrą apibrėžtų ribų, vertinimas iš esmės apims klausimą, ar Bendrasis Teismas sukėlė pavojų Sąjungos teisės vienovei ar darnai dėl to, kad nusprendė, jog turi jurisdikciją kaip pirmosios instancijos teismas nagrinėti ieškinį dėl Sąjungos deliktinės atsakomybės, pareikštą trečiųjų asmenų, kurie veikia kaip žuvusio pareigūno teisių perėmėjai ir kaip šio pareigūno šeimos nariai, kuris pagrįstas institucijos pareigos užtikrinti pareigūnų saugumą neįvykdymu ir kuriuo siekiama, kad būtų atlyginta paties žuvusio pareigūno patirta neturtinė žala ir ieškovų asmeniškai patirta turtinė ir neturtinė žala.

18. Vadovaujantis peržiūros procedūra, pirma, reikia išnagrinėti, ar Bendrojo Teismo sprendime padaryta teisės klaida⁵. Tik tuo atveju, jei būtų pripažinta, kad ji padaryta, reikėtų, antra, išnagrinėti klausimą, ar Bendrojo Teismo pateiktas klaidingas išaiškinimas kelia pavojų Sąjungos teisės vienovei ar darnai⁶.

A – Dėl galimos Bendrojo Teismo padarytos teisės klaidos

1. Pirminės pastabos

19. Pirmiausia reikia nustatyti, pirma, įvairias žalos, kurią prašoma atlyginti, rūšis ir tai, kokių statusu remdamasis ieškovas prašo atlyginti kiekvienos rūšies žalą, ir, antra, taikytinas nuostatas.

20. Pirma, dėl žalos rūšių klasifikacijos sutinku su Bendrojo Teismo pasirinkta klasifikacija, pagrįsta bendraisiais deliktinės atsakomybės srityje taikomais valstybių narių teisės principais⁷. Pagal ją skiriamos trys žalos, kurių paprastai turi atlyginti ją padaręs asmuo, rūšys:

- *neturtinė žala, kurią pats nukentėjęs patyrė* dėl fizinės ir (arba) psichinės kančios prieš mirtį, jeigu įrodyta, kad jis suvokė ją patiriantis,
- *nukentėjusiojo artimųjų patirta turtinė žala*, apskaičiuojama pagal mirusiojo asmens gautas pajamas, ir
- *neturtinė žala, nukentėjusiojo artimųjų patirta* dėl ypač artimo ryšio su mirusiuoju.

21. Ieškovo prašymai susiję su minėtų rūšių žala, taigi prielaidos, kuriomis Bendrasis Teismas nusprendė remtis savo sprendimo 42 punkte, taip pat yra pagrįstos:

- neturtinę žalą *ex haerede*, t. y. žalą, kurią Alessandro Missir Mamachi di Lusignano patyrė prieš mirtį, jo teisių perėmėjai prašo atlyginti kaip teisių perėmėjai, o ne savo vardu. Ši žala atitinka pirmąją žalos rūšį, nurodytą pirmesniame punkte,
- kitų dviejų rūšių žalą, kurią prašoma atlyginti, t. y., pirma, Alessandro Missir Mamachi di Lusignano vaikų patirtą turtinę žalą ir, antra, jo vaikų ir tėvo patirtą neturtinę žalą, ieškovas ir jo vaikaičiai prašo atlyginti savo vardu neatsižvelgiant į jų, kaip teisių perėmėjų, statusą. Ši žala priskirtina atitinkamai antrajai ir trečiajai žalos rūšims, nurodytoms pirmesniame punkte.

5 — Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 193 straipsnio 4 dalį dėl peržiūros sprendžianti kolegija sprendžia, „ar reikia peržiūrėti Bendrojo Teismo sprendimą ar nutartį“. Tačiau šioje nuostatoje patikslinama: „Sprendime peržiūrėti Bendrojo Teismo sprendimą ar nutartį nurodomi tik klausimai, kurie turi būti peržiūrėti.“ (išskirta mano) Minėto reglamento 195 straipsnio 4 dalyje patvirtinta, kad tik po sprendimo dėl peržiūros priėmimo „išklausiusi generalinį advokatą, dėl peržiūros sprendžianti kolegija sprendžia dėl esmės“.

6 — Šiuo klausimu žr. sprendimus *M / EMEA* (peržiūra) (C-197/09 RX-II, EU:C:2009:804, 25 punktas), *Arango Jaramillo ir kt. / EIB* (peržiūra) (C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, 24 punktas) ir *Komisija / Strack* (peržiūra) (C-579/12 RX-II, EU:C:2013:570, 25 punktas).

7 — Sprendimo *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija* (T-401/11 P, EU:T:2014:625) 40 punktas.

22. Antra, dėl taikytinų nuostatų nustatymo primenu, kad SESV 270 straipsnyje nurodytą jurisdikciją tam tikru Europos Sąjungos kūrimosi laikotarpiu vykdė ir Teisingumo Teismas, ir Bendrasis Teismas.

23. Tačiau, priėmus 2004 m. lapkričio 2 d. Tarybos sprendimą 2004/752/EB, Euratomas, įsteigiantį Europos Sąjungos tarnautojų teismą⁸, pagal Teisingumo Teismo statuto I priedo 1 straipsnį ši jurisdikcija suteikta Tarnautojų teismui.

24. SESV 270 straipsnis labai svarbus, nes jame patikslinama, kad jurisdikcija nagrinėti Sąjungos ir jos tarnautojų ginčus vykdoma „neperžengiant <...> [P]areigūnų tarnybos nuostatuose <...> nustatytų ribų ir laikantis juose numatytų sąlygų“.

25. Pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 91 straipsnio 1 dalį Tarnautojų teismo jurisdikcijai priklauso „bet kuris Sąjungos ir asmens, kuriam taikomi šie Tarnybos nuostatai, ginčas dėl tokio asmens nenaudai priimto akto, kaip apibrėžta 90 straipsnio 2 dalyje, teisėtumo“.

26. Iš šių pirminių pastabų matyti, kad jurisdikcijos paskirstymo pagrindas neabejotinai priklauso nuo šių dviejų nuostatų – SESV 270 straipsnio ir Pareigūnų tarnybos nuostatų 91 straipsnio 1 dalies – aiškinimo, nes pagal Sąjungos teismų sistemą „vieno [iš] teismų jurisdikcija priimti sprendimą dėl ieškinio būtinai pašalina kit[ų] teism[ų] jurisdikciją“⁹.

2. Tarnautojų teismo jurisdikcijos apimtis

27. Taigi Tarnautojų teismo jurisdikcijai priklauso „bet kuris Sąjungos ir *asmens, kuriam taikomi šie Tarnybos nuostatai*, ginčas dėl tokio asmens nenaudai priimto akto, kaip apibrėžta [Pareigūnų tarnybos nuostatų] 90 straipsnio 2 dalyje, teisėtumo“¹⁰.

28. Pareigūno mirties atveju pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 73 straipsnio 2 dalį sumokama vienkartinė išmoka, lygi jo penkiems metiniams baziniams darbo užmokesčiams (apskaičiuojama pagal mėnesinį darbo užmokestį, gautą paskutinius 12 mėnesių iki nelaimingo atsitikimo).

29. Remiantis šia nuostata minėta išmoka sumokama mirusio pareigūno sutuoktiniui ir vaikams arba, jei šių asmenų nėra, „kitiems įpėdiniams [tiesiosios žemutinės linijos giminaičiams], pagal paveldėjimo teisę paveldintiems pareigūno turtą“. Jei nėra „įpėdinių“ [„tiesiosios žemutinės linijos giminaičių“], minėtoje nuostatoje patikslinama, kad tokiu atveju išmoka turi būti sumokėta „kitiems aukštutinės linijos giminaičiams pagal kilmę [tiesiosios aukštutinės linijos giminaičiams], pagal paveldėjimo teisę paveldintiems pareigūno turtą“¹¹.

30. Kaip jau yra nustatęs Teisingumo Teismas, Pareigūnų tarnybos nuostatais iš tikrųjų siekiama „reglamentuoti Europos Sąjungos institucijų ir jų pareigūnų teisinius santykius nustatant įvairias abipuses teises ir pareigas ir pripažįstant *kai kurių pareigūno šeimos narių teises*, kurias jie gali ginti [Sąjungoje]“¹².

31. Taigi iš Pareigūnų tarnybos nuostatų 73 straipsnio 2 dalies formuluotės aiškiai matyti, kad tiek pareigūno tiesiosios žemutinės linijos giminaičiams, tiek tiesiosios aukštutinės linijos giminaičiams *taikomi* Pareigūnų tarnybos nuostatai, t. y., Komisijos žodžiais, vartojamais jos pastabose, į šiuos giminaičius šiuose nuostatuose „aiškiai atsižvelgiama“¹³.

8 — OL L 333, p. 7.

9 — Nutartis *Komisija / IAMA Consulting* (C-517/03, EU:C:2004:326, 15 punktas).

10 — Pareigūnų tarnybos nuostatų 91 straipsnio 1 dalis. Išskirta mano.

11 — Nesant šios kategorijos asmenų, išmoka pervedama pačiai institucijai.

12 — Sprendimas *Johannes* (C-430/97, EU:C:1999:293, 19 punktas). Išskirta mano.

13 — Žr. Komisijos pateiktų rašytinių pastabų 17 punktą.

32. Taigi pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 91 straipsnio 1 dalį Tarnautojų teismo jurisdikcijai priklauso „bet kuris Sąjungos ir [vieno iš tokių] asmen[ų] <...> ginčas“, susijęs su paskyrimų tarnybos jo nenaudai priimtu aktu (kaip antai sprendimu dėl žalos atlyginimo mirus pareigūnui).

33. Vis dėlto Bendrasis Teismas atmetė šį Komisijos teiginį nurodydamas du motyvus:

- viena vertus, taip aiškinant, „bendrųjų Sąjungos deliktinės atsakomybės teisės normų procesinis taikymas priklausytų nuo specialių [Pareigūnų tarnybos nuostatuose] numatytų pareigūnų socialinių teisių procesinio taikymo [, nors nebūtų] jokio teisėto pagrindo, dėl kurio išimtinė Tarnautojų teismo jurisdikcija pareigūnų atžvilgiu turėtų pirmenybę prieš Bendrojo Teismo bendrąją jurisdikciją nagrinėti visus su Sąjungos atsakomybe susijusius ginčus“¹⁴. Taip teigtina juo labiau dėl to, kad šioje byloje kalbama ne apie „Komisijos pareig[ą] mokėti [pagal Pareigūnų tarnybos nuostatus] garantuojamas išmokas <...>, o [apie] jos galim[ą] pareig[ą] atlyginti visą nurodytą turtinę ir neturtinę žalą“¹⁵,
- kita vertus, „jeigu būtų daroma prielaida, kad Komisijos argumentus galima būtų taikyti keturiems Alessandro Missir Mamachi di Lusignano vaikams, jų negalima būtų taikyti apeliantui Livio Missir Mamachi di Lusignano, nes jis nėra teisių perėmėjas pagal [Pareigūnų tarnybos nuostatų] 73 straipsnio 2 dalies a punktą, kadangi yra vaikų“¹⁶.

34. Tuo, mano manymu, Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą aiškindamas taikytinas nuostatas.

35. Pirma, antrasis argumentas nėra reikšmingas nustatant jurisdikciją turintį teismą. Iš tikrųjų Pareigūnų tarnybos nuostatų 73 straipsnio 2 dalyje atitinkami asmenys išvardyti ne dėl to, kad būtų galima nustatyti asmenį, turintį šioje nuostatoje numatytą teisę, o tik dėl *sąsajos* su jurisdikcijos suteikimo kriterijumi, nustatytu Pareigūnų tarnybos nuostatų 91 straipsnio 1 dalyje. Šiuo konkrečiu atveju tai, kad žuvęs pareigūnas turėjo vaikų, nepanaikina galimybės, kad tiesiosios aukštesnės linijos giminaičiai ir tiesiosios žemutinės linijos giminaičiai taip pat yra „asmen[ys], kuri[ems] taikomi [Pareigūnų tarnybos] nuostatai“, vartojant šių nuostatų 91 straipsnio 1 dalies formuluotę.

36. Antra, kalbama ne apie „bendrųjų Sąjungos deliktinės atsakomybės teisės normų procesin[io] taikym[o] priklausy[mą] nuo specialių [minėtuose nuostatuose] numatytų pareigūnų socialinių teisių procesinio taikymo“, o tik apie tai, kad reikia nustatyti teismą, turintį jurisdikciją priimti sprendimą dėl prašymo, kuris, būdamas susijęs su Sąjungos atsakomybe, nėra atsietas nuo Pareigūnų tarnybos nuostatuose numatyto žalos atlyginimo.

37. Iš tikrųjų pagal Teisingumo Teismo praktiką pareigūnas turi turėti galimybę gauti visos žalos atlyginimą¹⁷. Taigi jis turi teisę „prašyti *papildomo* žalos atlyginimo, kai institucija pagal *ius commune* yra atsakinga už nelaimingą atsitikimą ir jei Pareigūnų tarnybos nuostatuose numatytų išmokų nepakanka patirtai žalai visiškai atlyginti“¹⁸.

14 — Sprendimo *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija* (T-401/11 P, EU:T:2014:625) 63 punktas.

15 — Sprendimo *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija* (T-401/11 P, EU:T:2014:625) 64 punktas.

16 — Sprendimo *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija* (T-401/11 P, EU:T:2014:625) 62 punktas.

17 — Sprendimas *Lucaccioni / Komisija* (C-257/98 P, EU:C:1999:402, 22 punktas).

18 — Sprendimas *Leussink / Komisija* (169/83 ir 136/84, EU:C:1986:371, 13 punktas), išskirta mano. Taip pat žr. Sprendimą *Lucaccioni / Komisija* (C-257/98 P, EU:C:1999:402, 22 punktas).

38. Šiame sprendime minima *ius commune* reiškia tiesiog nuorodą į deliktinės atsakomybės normas. Iš tikrųjų šis žodžių junginys susijęs su tuo, kas „taikoma visais neišimtiniais atvejais“, t. y. su „bendraja norma, kuri nesant specialios normos ar konkrečios leidžiančios nukrypti nuostatos taikytina konkrečiu atveju“¹⁹. Taigi nagrinėjamu atveju deliktinės atsakomybės teisė – tai *ius commune* į žalos atlyginimą, priešingai Pareigūnų tarnybos nuostatams, kurie yra „specialusis teisės aktas“, nustatantis specialią žalos atlyginimo sistemą.

39. Priešingai, nei savo sprendimo 54–58 punktuose teigia Bendrasis Teismas, Teisingumo Teismas Sprendime *Leussink / Komisija* (169/83 ir 136/84, EU:C:1986:371) tik pripažino teisę į papildomą žalos atlyginimą, o tai neleidžia daryti jokios išvados, susijusios Sąjungos teismų jurisdikcija. Toje byloje toks klausimas nekilo, nes sprendimas buvo priimtas tuo metu, kai Teisingumo Teismas buvo vienintelis [Sąjungos] teismas.

40. Atvirškščiau, nors Sprendimo *Lucaccioni / Komisija* (C-257/98 P, EU:C:1999:402) priėmimo metu Tarnautojų teismo dar nebuvo, jurisdikcijos nustatymo taisyklę galima išvesti iš argumentų, kuriuos Teisingumo Teismas pateikia dėl ryšio tarp Pareigūnų tarnybos nuostatuose numatyto žalos atlyginimo ir papildomo žalos atlyginimo, mokėtino remiantis deliktinės atsakomybės *ius commune*.

41. Iš tikrųjų minėtame sprendime Teisingumo Teismas pirmiausia nusprendė, kad vienkartinės išmokos atlyginant žalą sistema, nustatyta Pareigūnų tarnybos nuostatų 73 straipsnyje, ir SESV 340 straipsnyje įtvirtinta žalos atlyginimo sistema nėra savarankiškos²⁰. Paskui remdamasis šia prielaida ir būtinybe užtikrinti, kad pareigūnas gautų visos žalos atlyginimą, jis padarė išvadą, kad jurisdikciją turintis teismas, nagrinėdamas pareigūno ieškinį dėl žalos atlyginimo, pareišką remiantis pažeidimu, galinčiu lemti institucijos, kurioje jis dirba, atsakomybę, privalo atsižvelgti į išmokas, gautas pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 73 straipsnį²¹.

42. Kitaip tariant, pagal šią Teisingumo Teismo praktiką, kurią galima laikyti nusistovėjusia, neatmestina „pareigūno ir jo teisių perėmėjų teisė prašyti papildomo žalos atlyginimo, jei institucija pagal [deliktinės atsakomybės] *ius commune* yra atsakinga už nelaimingą atsitikimą ir jei Pareigūnų tarnybos nuostatuose numatytų išmokų nepakanka visai patirtai žalai atlyginti“²².

43. Kadangi kalbama apie „papildomą“ išmoką ir abi žalos atlyginimo sistemos nėra savarankiškos, nes į išmokas, gaunamas pagal Pareigūnų tarnybos nuostatus, reikia atsižvelgti nustatant pagal SESV 340 straipsnį atlygintiną žalą, dėl pagrindinės žalos atlyginimo²³ jurisdikciją turintis teismas būtinai turi jurisdikciją ir dėl papildomo žalos atlyginimo.

44. Šiuo klausimu pažymėtina, kad generalinis advokatas G. Slynn išvadoje, pateiktoje sujungtose bylose *Leussink / Komisija* (169/83 ir 136/84, EU:C:1986:265), jau yra užsiminęs apie „*likusiąją* jurisdikciją siekiant prireikus užtikrinti *papildomų sumų* sumokėjimą atlyginant patirtą žalą“²⁴.

19 — G. Cornu (leid.) „Vocabulaire juridique“, 7-asis leidimas, Presses universitaires de France (PUF), 1988. Pirmoji apibrėžtis pateikiama prie žodžio „commun“ (bendras, visuotinis), o antroji – prie žodžio „principe“ (principas). Iš tikrųjų šiame veikale prie žodžių junginio „droit commun“ daroma nuoroda į žodžio „commun“ apibrėžtį, o prie šios – nuoroda į žodžio „principe“ apibrėžtį. „Droit commun“ (*ius commune*) gali būti apibrėžiama ir kaip „paprastai privatinėje teisėje taikomos normos“ (apibrėžtis, pateikiama veikale „Lexique de termes juridiques“, 5-asis leidimas, Dalloz, 1981).

20 — 21 punktas.

21 — 23 punktas.

22 — Sprendimas *Leussink / Komisija* (169/83 ir 136/84, EU:C:1986:371, 13 punktas); išskirta mano.

23 — Prioritetinis žalos atlyginimas supriešinamas su papildomu žalos atlyginimu. Tai dvi žalos atlyginimo rūšys, kurios kartu užtikrina visišką žalos atlyginimą. Man priimtinesnė sąvoka „prioritetinis žalos atlyginimas“, o ne „pagrindinis žalos atlyginimas“, nes pastaroji reiškia, kad abi žalos atlyginimo rūšys skiriamos atsižvelgiant į sumos dydį, o taip neturėtų būti.

24 — Išskirta mano (Rinkinys, p. 2814). Patikslintina, kad ši ištrauka susijusi su paties pareigūno patirta žala. Tokiomis aplinkybėmis generalinis advokatas G. Slynn buvo tos nuomonės, kad priimtinas ir ieškinys, kurį tuo pačiu metu pareiškė pareigūno žmona ir vaikai (Rinkinys, p. 2818).

45. Taigi, kadangi papildomą žalos atlyginimą pagal nusistovėjusią teismo praktiką reglamentuoja deliktinės atsakomybės *ius commune*, prioritetinis žalos atlyginimas būtinai yra tas, kuris numatytas Pareigūnų tarnybos nuostatuose.

46. Tokia išvada juo labiau darytina dabar, kai spręsti dėl prioritetinio žalos atlyginimo Sąjungos teisės aktų leidėjo patikėta *specializuotam teismui*, kaip jis suprantamas pagal ESS 19 straipsnį, kurio jurisdikcija priklauso nuo ieškovo statuso (ieškovui turi būti taikomi Pareigūnų tarnybos nuostatai).

47. Be to, mano nurodyta jurisdikcijos nustatymo taisyklė yra ne tik logiška, bet ir atitinka proceso ekonomijos principą, Teisingumo Teismo pripažintą Nutartyje *Komisija / IAMA Consulting*²⁵.

48. Kaip „Bendrijos teisių gynimo priemonių sistemoje jurisdikcija priimti sprendimą dėl pagrindinio ieškinio reiškia ir jurisdikciją priimti sprendimą dėl bet kurio priešieškinio, pareikšto vykstant tam pačiam procesui ir susijusio su tuo pačiu aktu ar tomis pačiomis faktinėmis aplinkybėmis, kurios yra ieškinio dalykas“²⁶, taip ir jurisdikcija priimti sprendimą dėl prioritetinio prašymo reiškia ir jurisdikciją priimti sprendimą dėl bet kurio papildomo prašymo, susijusio su tuo pačiu aktu ar tomis pačiomis faktinėmis aplinkybėmis.

49. Tai, kad šioje byloje pateikti prašymai susiję tik su papildomomis išmokomis, neturi įtakos šiai išvadai. Iš tikrųjų jurisdikciją turintis teismas negali keistis atsižvelgiant į tai, ar ieškinyje pateiktas tik prašymas dėl vienkartinės išmokos atlyginant žalą (kurį kvalifikavau kaip prioritetinį), ar, priešingai, tik prašymas dėl papildomo žalos atlyginimo arba abu. Be to, Bendrasis Teismas tai netiesiogiai pripažįsta, nes sutinka, kad prašymas, pateiktas mirusio pareigūno vardu ir susijęs tik su jo asmeniškai patirta neturtine žala, *kurios nereglamentuoja Pareigūnų tarnybos nuostatai*, taigi kurią reglamentuoja deliktinės atsakomybės teisė, vis dėlto priklauso Tarnautojų teismo jurisdikcijai²⁷.

50. Nusprendęs, kad „tokiomis kaip šios bylos aplinkybėmis remiantis vien SESV 268 ir 270 straipsniais, Teisingumo Teismo statuto I priedo 1 straipsniu ir [Pareigūnų tarnybos nuostatų] 90 ir 91 straipsniais apibrėžtu teisiniu pagrindu reikia padaryti išvadą, kad mirusio pareigūno artimieji privalo pareikšti du ieškinius, vieną – Tarnautojų teisme, kitą – Bendrajame Teisme, atsižvelgdami į tai, ar jie yra atitinkamo pareigūno teisių perėmėjai, ar prašo atlyginti jų asmeniškai patirtą turtinę ar neturtinę žalą“²⁸, Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą aiškindamas ir taikydamas minėtas nuostatas.

51. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, nereikia nagrinėti papildomų argumentų, kuriuos Bendrasis Teismas pateikia siekdamas nuspręsti dėl proceso padalijimo, kurį manė turįs konstatuoti.

52. Iš tikrųjų, kadangi šie Bendrojo Teismo argumentai grindžiami klaidinga prielaida, nes Tarnautojų teismas turi jurisdikciją spręsti dėl visų apelianto pateiktų prašymų, jie *ipso facto* yra teisiškai klaidingi.

53. Pagal SESV 256 straipsnio 2 dalį dar reikia nustatyti, ar ši teisės klaida, susijusi su SESV 268 ir 270 straipsnių, Teisingumo Teismo statuto I priedo 1 straipsnio ir Pareigūnų tarnybos nuostatų 91 straipsnio aiškinimu ir taikymu, kelia pavojų Sąjungos teisės vienovei ar darnai.

25 — C-517/03, EU:C:2004:326.

26 — Ten pat (17 punktą).

27 — Sprendimo *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija* (T-401/11 P, EU:T:2014:625) 65 punktą.

28 — Ten pat.

B – Dėl pavojaus Sąjungos teisės vienovei ar darnai buvimo

1. Vertinimo kriterijai

54. Trys peržiūros sprendimai, kuriuos iki šiol yra priėmęs Teisingumo Teismas, leidžia apibrėžti keturis vertinimo kriterijus, padedančius nustatyti galimą pavojų Sąjungos teisės vienovei ar darnai:

- Bendrojo Teismo sprendimas gali būti precedentas būsimoms byloms²⁹,
- Bendrasis Teismas nukrypo nuo nusistovėjusios Teisingumo Teismo praktikos³⁰,
- Bendrojo Teismo klaidos susijusios su sąvoka, kuri nėra vien viešosios tarnybos teisės dalis, bet taikytina neatsižvelgiant į nagrinėjamą sritį³¹, ir
- normos ar principai, kuriuos pažeidė Bendrasis Teismas, užima svarbią vietą Sąjungos teisės sistemoje³².

55. Šie kriterijai, į kuriuos gali būti atsižvelgiama „kartu“³³, nėra kumuliatyvūs; taigi neprivalo būti visi kriterijai, kad būtų galima konstatuoti pavojaus Sąjungos teisės vienovei ar darnai buvimą³⁴. Teisingumo Teismas pats Sprendime *Komisija / Strack* (peržiūra)³⁵ nusprendė, jog pirma išvardytų antro ir ketvirto kriterijų pakanka, kad būtų pripažinta, jog yra pavojus Sąjungos teisės vienovei ir darnai.

2. Vertinimas

56. Taikydamas ir aiškindamas Sutarties, Teisingumo Teismo statuto I priedo ir Pareigūnų tarnybos nuostatų nuostatas, kuriomis rėmėsi, Bendrasis Teismas nukrypo nuo procesinių pasekmių, kylančių pareigūno ir jo šeimos narių, kuriems taikomi Pareigūnų tarnybos nuostatai, teisei prašyti papildomo žalos atlyginimo, kai institucija pagal deliktinės atsakomybės *ius commune* yra atsakinga už nelaimingą atsitikimą ir jei Pareigūnų tarnybos nuostatuose numatytų išmokų nepakanka visai patirtai žalai atlyginti.

57. Konkrečiau kalbant, Bendrasis Teismas neteisingai įvertino šias pasekmes, kai nusprendė, kad žuvusio pareigūno artimieji privalėjo pareikšti du ieškinius, vieną – Tarnautojų teisme, kitą – Bendrajame Teisme, atsižvelgdami į tai, ar jie yra atitinkamo pareigūno teisių perėmėjai, ar prašo atlyginti jų asmeniškai patirtą turtinę arba neturtinę žalą. Tuo, mano manymu, Bendrasis Teismas sukėlė pavojų Sąjungos teisės vienovei ir darnai dėl trijų toliau nurodytų priežasčių.

29 — Sprendimas *M / EMEA* (peržiūra) (C-197/09 RX-II, EU:C:2009:804, 62 punktas) ir Sprendimas *Arango Jaramillo ir kt. / EIB* (peržiūra) (C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, 50 punktas).

30 — Sprendimas *M / EMEA* (peržiūra) (C-197/09 RX-II, EU:C:2009:804, 63 punktas) ir Sprendimas *Arango Jaramillo ir kt. / EIB* (peržiūra) (C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, 51 punktas).

31 — Sprendimas *M / EMEA* (peržiūra) (C-197/09 RX-II, EU:C:2009:804, 64 punktas) ir Sprendimas *Arango Jaramillo ir kt. / EIB* (peržiūra) (C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, 52 punktas).

32 — Sprendimas *M / EMEA* (peržiūra) (C-197/09 RX-II, EU:C:2009:804, 65 punktas) ir Sprendimas *Arango Jaramillo ir kt. / EIB* (peržiūra) (C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, 53 punktas).

33 — Sprendimas *M / EMEA* (peržiūra) (C-197/09 RX-II, EU:C:2009:804, 66 punktas).

34 — „Keturi kriterijai, kuriais rėmėsi Teisingumo Teismas konstatuodamas, kad <...> nagrinėtų dviejų procesinių normų pažeidimas „paveikė [Sąjungos] teisės vienovę ir darnumą“ <...>, nėra nei minimalūs, nei išsamūs.“ (generalinio advokato P. Mengozzi nuomonės, pateiktos byloje *Arango Jaramillo ir kt. / EIB* (peržiūra), C-334/12 RX-II, EU:C:2012:733, 70 punktas)

35 — C-579/12 RX-II, EU:C:2013:570.

a) Pažeistos normos užima svarbią vietą Sąjungos teisės sistemoje (ketvirtasis nurodytas kriterijus)

58. Aptariamoms nuostatomis yra ypač svarbios Sąjungos teisei.

59. Kaip pažymėjo Teisingumo Teismas Sprendime *M / EMEA* (peržiūra), tai „pirmiausia [pasakytina apie] Teisingumo Teismo statut[ą] ir jo pried[ą], [kurie] yra pirminės teisės dalis“³⁶.

60. Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas padarė klaidą aiškindamas ir taikydamas SESV 268 ir 270 straipsnius, Teisingumo Teismo statuto I priedo 1 straipsnį ir Pareigūnų tarnybos nuostatų 91 straipsnį.

61. Šios normos ne tik yra pirminės teisės dalis (išskyrus Pareigūnų tarnybos nuostatų 91 straipsnį), bet visos kartu padeda nustatyti Sąjungos teismų sistemą apibrėždamos Tarnautojų teismo jurisdikciją ir atitinkamai kitų teismų jurisdikciją.

62. Nuostatomis, apibrėžiančiomis šią teismų sistemą, prisidedama prie „Europos Sąjungos pobūdį atitinkančios, darnios, veiksmingos ir visiems teisės subjektams prieinamos teismų sistemos“³⁷, kuri neabejotinai yra viena iš „teisinės valstybės“ sudedamųjų dalių, pamatinė vertybė, kuria pagal ESS 2 straipsnį ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos preambulę grindžiama Sąjunga, kūrimo³⁸.

63. Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad nors nagrinėdamas Bendrojo Teismo padarytą teisės klaidą nurodžiau, jog nereikia nagrinėti papildomų argumentų, kuriuos Bendrasis Teismas pateikė siekdamas išspręsti proceso padalijimo, kurį nulėmė jo padaryta išvada dėl jurisdikcijos padalijimo, problemą, manau, kad šio teismo jurisdikcijos išplėtimo taisyklė ir jos taikymas nagrinėjant jam pateiktą apeliacinį skundą taip pat kelia pavojų Sąjungos teisės vienovei, nes nepaisoma Sutartyse nustatytos Sąjungos teismų sistemos.

64. Iš tikrųjų šiais argumentais, jais grindžiama jurisdikcijos išplėtimo taisykle ir jų nulemtu poveikiu Bendrojo Teismo apeliacinio proceso baigčiai pažeidžiamos normos, kurios yra ypač svarbios Sąjungos teisinei sistemai, nes jose apibrėžtas Sąjungos teismų jurisdikcijos padalijimas ir specifinis apeliacinio proceso mechanizmas.

b) Bendrasis Teismas nukrypo nuo nusistovėjusios Teisingumo Teismo praktikos (antrasis nurodytas kriterijus)

65. Patvirtinęs proceso padalijimo principą Bendrasis Teismas sukėlė pavojų Sąjungos teisės darnai nukrypdamas nuo nusistovėjusios Teisingumo Teismo praktikos.

66. Iš tikrųjų, kaip matyti iš mano analizėje primintos teismo praktikos, susijusios su Tarnautojų teismo jurisdikcijos apimtimi, kai prašymas dėl papildomo žalos atlyginimo po administracinės procedūros užbaigimo nagrinėjamas teismine tvarka, ne tik vienkartinės išmokos atlyginant žalą sistema, nustatyta Pareigūnų tarnybos nuostatų 73 straipsnyje, ir SESV 340 straipsnyje įtvirtinta žalos atlyginimo sistema nėra savarankiškos³⁹, bet ir vieno iš teismų jurisdikcija priimti sprendimą dėl ieškinio būtinai pašalina kito teismo jurisdikciją⁴⁰.

36 — C-197/09 RX-II, EU:C:2009:804, 65 punktas.

37 — Ši apibrėžtis atitinka tikslą, kurį R. Kovar susiejo su Sąjungos teismų sistemos pertvarka po Nicos sutarties („La réorganisation de l'architecture juridictionnelle de l'Union“, M. Dony ir E. Bribosia (leid.), *L'avenir du système juridictionnel de l'Union européenne*, Bruxelles, Éditions de l'Université de Bruxelles, Bruxelles, 2002, p. 33–48, ypač p. 35).

38 — Nors tai neturi įtakos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos preambulės svarbai, pažymėtina, kad joje teisinė valstybė suvokiama ne kaip vertybė, o kaip principas.

39 — Sprendimas *Lucaccioni / Komisija* (C-257/98 P, EU:C:1999:402, 21 punktas).

40 — Nutartis *Komisija / IAMA Consulting* (C-517/03, EU:C:2004:326, 15 punktas).

c) Bendrojo Teismo sprendimas gali būti precedentas būsimoms byloms (pirmasis nurodytas kriterijus)

67. Siekiant išsamumo reikia nurodyti, kad Bendrojo Teismo sprendimas gali būti precedentas būsimoms byloms, nes jame nustatoma Bendrojo Teismo bendrosios jurisdikcijos taisyklė, panaikinant Tarnautojų teismo jurisdikciją.

68. Dėl visų nurodytų priežasčių manau, kad Sprendimu *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija* (T-401/11 P, EU:T:2014:625) Bendrasis Teismas sukėlė pavojų Sąjungos teisės vienovei ir darnai.

IV – Peržiūros pasekmės

69. Teisingumo Teismo 62b straipsnio pirmoje pastraipoje nurodyta, kad jei Teisingumo Teismas nustato, jog Bendrojo Teismo sprendimas kelia pavojų Sąjungos teisės vienovei ar darnai, jis grąžina bylą Bendrajam Teismui, kuriam Teisingumo Teismo sprendimas teisės klausimais yra privalomas. Be to, grąžindamas bylą Teisingumo Teismas gali nurodyti, kurios Bendrojo Teismo sprendimo pasekmės ginčo šalims laikytinos galutinėmis. Išimties atveju Teisingumo Teismas gali pats priimti galutinį sprendimą, jei atsižvelgiant į peržiūros rezultatus ginčo sprendimas matyti iš nustatytų faktų, kuriais buvo pagrįstas Bendrojo Teismo sprendimas.

70. Peržiūros pasekmių klausimas niekada nėra paprastas. Juo labiau šiuo atveju, nes po to, kai buvo pateiktas apeliacinis skundas byloje, kurioje priimtas peržiūrimas Bendrojo Teismo sprendimas (Sprendimas *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija*, T-401/11 P, EU:T:2014:625), Bendrajame Teisme buvo pareikštas antras ieškinys, susijęs su tos pačios ginčijamos faktinės aplinkybės pasekmėmis, iš dalies tų pačių ieškovų (byla T-494/11, *Missir Mamachi di Lusignano ir kt. / Komisija*). Nors antroji byla nėra tiesiogiai susijusi su peržiūra, siekdamas išsamumo nurodysiu galimas šios bylos procesines pasekmes.

A – Peržiūros pasekmės „*stricto sensu*“

71. Teisingumo Teismo teigimu, iš Teisingumo Teismo statuto 62b straipsnio išplaukia, kad „[jis] negali vien konstatuoti pavojaus Sąjungos teisės darnai ir (arba) vienovei, nenurodydamas šio konstatavimo padarinių nagrinėjamam ginčui“⁴¹.

72. Taigi reikia, pirma, panaikinti Sprendimą *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija* (T-401/11 P, EU:T:2014:625) tiek, kiek Bendrasis Teismas *ex officio* konstatavo, kad Tarnautojų teismas neturi jurisdikcijos priimti sprendimo dėl prašymo atlyginti ieškovo ir Alessandro Missir Mamachi di Lusignano vaikų asmeniškai patirtą tiek turtinę, tiek neturtinę žalą, ir tiek, kiek jis nusprendė, kad ši ieškinio aspektą reikia perduoti nagrinėti Bendrajam Teismui kaip pirmosios instancijos teismui.

73. Sprendimą *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija* (T-401/11 P, EU:T:2014:625) taip pat reikia panaikinti tiek, kiek Bendrasis Teismas nusprendė, kad tokiomis kaip šios bylos aplinkybėmis, kai mirusio pareigūno ar tarnautojo vaikai tiek remdamiesi savo, kaip teisių perėmėjų, statusu, tiek savo vardu ir *jure proprio* prašo atlyginti įvairių rūšių žalą, kilusią dėl tų pačių veiksmų, galima sujungti prašymus ir pareikšti vieną ieškinį Bendrajame Teisme.

74. Antra, reikia nuspręsti dėl ieškovo pateikto apeliacinio skundo baigties.

41 — Sprendimas *Arango Jaramillo ir kt. / EIB* (peržiūra) (C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, 57 punktas) ir Sprendimas *Komisija / Strack* (peržiūra) (C-579/12 RX-II, EU:C:2013:570, 62 punktas).

75. Šiuo klausimu pažymėtina, kad ieškovas savo apeliacinį skundą grindė trimis pagrindais. Pirmasis pagrindas susijęs su teisės klaida, kurią padarė Tarnautojų teismas, pritardamas Komisijos pateiktam nepriimtinumui grindžiamam prieštaravimui ir nusprendė, kad prašymas atlyginti Alessandro Missir Mamachi di Lusignano ir jo vaikų patirtą neturtinę žalą yra nepriimtinas. Antruoju pagrindu apeliantas kaltino Tarnautojų teismą tuo, kad šis iki 40 % apribojo Komisijai tenkančios atsakomybės už padarytą žalą dalį. Galiausiai trečiuoju pagrindu apeliantas teigė, kad Tarnautojų teismas klaidingai nusprendė, jog atsižvelgiant į išmokas, į kurias Alessandro Missir Mamachi di Lusignano vaikai turi teisę pagal Pareigūnų tarnybos nuostatus, Komisija visiškai atlygino patirtą žalą. Laikydamasis savo logikos Bendrasis Teismas nagrinėjo tik vieną šio apeliacinio skundo aspektą, patenkantį į jurisdikciją, kurią iš pradžių jis buvo pripažinęs Tarnautojų teismui (t. y. prašymą atlyginti neturtinę *ex haerede* žalą, kurią patyrė Alessandro Missir Mamachi di Lusignano), kitus prašymus laikydamas patenkančiais į jo paties jurisdikciją⁴².

76. Taip griežtai apribotas pirmasis pagrindas buvo pripažintas pagrįstu. Tai reiškia, kad Tarnautojų teismo sprendimas buvo panaikintas tiek, kiek juo pritarta pirmajam Komisijos pateiktam nepriimtinumui grindžiamam prieštaravimui⁴³.

77. Būdamas tos nuomonės, kad šioje bylos stadijoje šiuo klausimu buvo galima priimti sprendimą, Bendrasis Teismas, remdamasis Teisingumo Teismo statuto I priedo 13 straipsnio 1 dalimi jam suteikta kompetencija, pats išnagrinėjo pirmąjį nepriimtinumui grindžiamą prieštaravimą ir nusprendė, kad jis nepagrįstas.

78. Kadangi šiam klausimui peržiūra netaikoma, manau, kad minėtas panaikinimas ir Bendrojo Teismo atliktas nepriimtinumui grindžiamo prieštaravimo, kurį Komisija pateikė Tarnautojų teisme, vertinimas galutini galutiniais.

79. Dėl kitų Komisijos pateiktų nepriimtinumui grindžiamų prieštaravimų Bendrasis Teismas nusprendė, kad šioje bylos stadijoje negalima priimti sprendimo⁴⁴.

80. Tačiau Bendrasis Teismas nusprendė, kad bylos gražinimas Tarnautojų teismui neturi prasmės, nes šis, vadovaudamasis Teisingumo Teismo statuto I priedo 8 straipsnio 3 dalies antra pastraipa, neturėtų kitos galimybės, kaip tik atsisakyti jurisdikcijos Bendrojo Teismo naudai (kadangi, pastarojo teigimu, bylos F-50/09, *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija*, ir bylos T-494/11, *Missir Mamachi di Lusignano ir kt. / Komisija*, dalykas yra tas pats)⁴⁵.

81. Jei Teisingumo Teismas pritartų mano pateiktam taikytinų nuostatų vertinimui, jis turėtų patvirtinti Tarnautojų teismo išimtinę jurisdikciją priimti sprendimą dėl ieškinio, kurį pareiškė ieškovas pagrindinėje byloje, nes ir ieškovas, ir žuvusio pareigūno vaikai, kuriems jis atstovauja, yra „asmen[ys], kuri[ems] taikomi“ Pareigūnų tarnybos nuostatai, kaip tai suprantama pagal šių nuostatų 91 straipsnio 1 dalį.

82. Taigi šiomis aplinkybėmis Sprendimą *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija* (T-401/11 P, EU:T:2014:625) reikia panaikinti ir tiek, kiek Bendrasis Teismas nusprendė, kad turi jurisdikciją kaip pirmosios instancijos teismas nagrinėti kitus Komisijos pateiktus nepriimtinumui grindžiamus prieštaravimus, užuot perdavęs šio ginčo aspekto nagrinėjimą Tarnautojų teismui.

83. Galiausiai reikia išnagrinėti klausimą dėl antrojo ir trečiojo pagrindų, kuriuos ieškovas nurodė grįsdamas Bendrajam Teismui pateiktą apeliacinį skundą.

42 — Sprendimo *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija* (T-401/11 P, EU:T:2014:625) 80 punktas.

43 — Sprendimo *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija* (T-401/11 P, EU:T:2014:625) 98 punktas.

44 — Sprendimo *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija* (T-401/11 P, EU:T:2014:625) 113 punktas.

45 — Sprendimo *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija* (T-401/11 P, EU:T:2014:625) 114–117 punktai.

84. Sprendime *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija* (T-401/11 P, EU:T:2014:625) nuspręsta, kad reikia panaikinti visą Tarnautojų teismo sprendimą remiantis vien *ex officio* iškeltu jurisdikcijos klausimu ir pirmuoju pagrindu, susijusiu iš esmės su tuo, kad Tarnautojų teismas netinkamai taikė procesinę administracinio skundo ir ieškinio atitikties taisyklę. Todėl kiti pagrindai nebuvo nagrinėti.

85. Tačiau, priešingai, nei nurodė generalinė advokatė J. Kokott dėl bylos C-579/12 RX-II, negaliu tvirtinti, kad minėtų pagrindų vertinimas „nereikalauja nei faktinių konstatavimų, nei papildomų teisinių ginčų, kurie galėtų pateisinti bylos grąžinimą Bendrajam Teismui“⁴⁶.

86. Priešingai, nei nurodyta Teisingumo Teismo statuto 62b straipsnio pirmos pastraipos paskutiniame sakinyje, šiuo atveju ginčo sprendimas nekyla iš nustatytų faktų, kuriais buvo pagrįstas Bendrojo Teismo sprendimas.

87. Nors šios bylos faktinės aplinkybės kelia daug skausmo, o nuo bylos iškėlimo praėjo nemažai laiko, privalau siūlyti Teisingumo Teismui grąžinti bylą nagrinėti Bendrajam Teismui. Šis teismas, kaip apeliacinės instancijos teismas, turi priimti sprendimą dėl ieškovo nurodytų antrojo ir trečiojo apeliacinio skundo pagrindų, o paskui savo ruožtu grąžinti bylą nagrinėti Tarnautojų teismui.

88. Iš tikrųjų Tarnautojų teismas pagal siūlomą procesinių nuostatų aiškinimą bet kuriuo atveju turėtų priimti sprendimą dėl kitų nepriimtinumų grindžiamų prieštaravimų, kuriuos Komisija pateikė *ab initio* ir dėl kurių Bendrasis Teismas pats pripažino, kad šioje bylos stadijoje negalima priimti sprendimo⁴⁷. Be to, Tarnautojų teismas prireikus – tuo atveju, jei nagrinėdamas antrąjį ir trečiąjį apeliacinio skundo pagrindus Bendrasis Teismas nustatytų teisės klaidą (-ų) – turėtų peržiūrėti savo sprendimą atsižvelgdamas į abu sprendimus, kuriuos Bendrasis Teismas bus priėmęs byloje T-401/11 P.

89. Vis dėlto negaliu neatsižvelgti į bylą *Missir Mamachi di Lusignano ir kt. / Komisija* (T-494/11).

B – Galimas bylos „*Missir Mamachi di Lusignano ir kt. / Komisija*“ (T-494/11) poveikis

90. Kaip minėjau, po to, kai buvo pateiktas apeliacinis skundas byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija* (T-401/11 P, EU:T:2014:625), žuvusio pareigūno tėvas ir šio pareigūno vaikai, t. y. ieškovai byloje F-50/09, kartu su žuvusio pareigūno motina, broliu ir seserimi pareiškė kitą ieškinį Bendrajame Teisme siekdami, kad būtų atlyginta dėl Alessandro Missir Mamachi di Lusignano netekties patirta neturtinė žala.

91. Pagal, mano manymu, taikytinas jurisdikcijos nustatymo taisykles Bendrasis Teismas neturi jurisdikcijos nagrinėti žuvusio pareigūno vaikų ir tėvų prašymų, nes jiems taikomi Pareigūnų tarnybos nuostatai, kaip tai suprantama pagal šių nuostatų 91 straipsnio 1 dalį.

92. Tačiau, išsamiai nenagrinėjant byloje T-494/11 pareikšto ieškinio, atrodo, kad žuvusio pareigūno tėvo ir vaikų prašymai analogiškai byloje F-50/09 pateiktiems prašymams atlyginti neturtinę žalą tiek dėl jų pagrindimo, tiek dėl prašymų dalyko ir akto, dėl kurio jie pateikti. Taigi jie bet kuriuo atveju turėtų būti pripažinti nepriimtiniais dėl *lis pendens*⁴⁸. Be to, Bendrasis Teismas privalėtų konstatuoti, kad neturi jurisdikcijos priimti sprendimo dėl prašymo, kurį pateikė žuvusio pareigūno motina, nes jai pačiai „taikomi [Pareigūnų tarnybos] nuostatai“.

46 — Nuomonė, pateikta byloje *Komisija / Strack* (peržiūra) (C-579/12 RX-II, EU:C:2013:573, 79 punktą).

47 — Sprendimo *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija* (T-401/11 P, EU:T:2014:625) 113 punktą.

48 — Dėl *lis pendens* sąlygų ir pasekmių žr., be kita ko, Sprendimą *Hoogovens Groep / Komisija* (172/83 ir 226/83, EU:C:1985:355, 9 punktą), Sprendimą *Diezler ir kt. / ESRR* (146/85 ir 431/85, EU:C:1987:457, 12 punktą) ir generalinės advokatės V. Trstenjak išvadą, pateiktą sujungtose bylose *Comitato „Venezia vuole vivere“ ir kt. / Komisija* (C-71/09 P, C-73/09 P ir C-76/09 P, EU:C:2010:771, 52 punktą). Taip pat žr. K. Lenaerts, I. Maselis ir K. Gutman „EU Procedural Law“, Nr. 25.44, Oxford University Press, 2014.

93. Kitaip yra dėl žuvusio pareigūno brolio ir sesers prašymų. Kadangi jiems nėra „taikomi [Pareigūnų tarnybos] nuostatai“, kaip tai suprantama pagal šių nuostatų 91 straipsnio 1 dalį, jurisdikciją priimti sprendimą dėl jų pareiktų ieškinių turi būtent Bendrasis Teismas.

94. Nors dėl šio jurisdikcijų atskyrimo galima apgailestauti, tokių atvejų jau yra pasitaikę Sąjungos teismuose nagrinėtose bylose⁴⁹.

95. Tačiau šiuo konkrečiu atveju, kai byla F-50/09 bus grąžinta Tarnautojų teismui Bendrajam Teismui priėmus sprendimą dėl byloje T-401/11 pateiktame apeliaciniame skunde nurodytų antrojo ir trečiojo pagrindų, Tarnautojų teismas pagal Teisingumo Teismo statuto I priedo 8 straipsnio 3 dalies antrą pastraipą turės grąžinti bylą nagrinėti Bendrajam Teismui.

96. Iš tikrųjų pagal šią nuostatą Tarnautojų teismas turi atsisakyti jurisdikcijos ir perduoti bylą Bendrajam Teismui, jei šių abiejų teismų žinion patenka bylos, kurių dalykas yra tas pats. Tačiau nors ieškovai nėra tie patys – viena vertus, žuvusio pareigūno tėvas (ir motina) ir vaikai, kita vertus, šio pareigūno brolis ir sesuo – esu linkęs manyti, kad šių bylų dalykas yra tas pats, nes jose abiejose siekiama, kad būtų atlyginta neturtinė žala, patirta dėl to paties artimojo netekties, nulemtos to paties institucijos, kuri buvo žuvusiojo „darbdavė“, veiksmų.

97. Teismo proceso ironija – esant šiems dviem ieškiniams galiausiai būtent Bendrasis Teismas turės priimti sprendimą dėl visų pateiktų prašymų tiek byloje F-50/09, tiek byloje T-494/11.

V – Bylinėjimosi išlaidos

98. Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 195 straipsnio 6 dalį, jei Bendrojo Teismo sprendimas, kurį reikia peržiūrėti, yra priimtas pagal SESV 256 straipsnio 2 dalį, bylinėjimosi išlaidų klausimą sprendžia Teisingumo Teismas.

99. Kadangi nėra konkrečių taisyklių, kurios reglamentuotų bylinėjimosi išlaidų paskirstymą vykstant peržiūros procedūrai, atsižvelgdamas į objektyvų šios procedūros pobūdį – ji pradėta pasiūlius pirmajam generaliniam advokatui, o ne vienai iš šalių – siūlau, kad šalys, pateikusios Teisingumo Teismui pastabas raštu dėl klausimų, kurie yra peržiūros dalykas, padengtų dėl šios procedūros patirtas savo bylinėjimosi išlaidas.

100. Be to, toks siūlymas atitinka tai, ką Teisingumo Teismas nusprendė savo dviejuose pirmuose peržiūros sprendimuose, o skirtumas nuo trečiojo peržiūros sprendimo paaiškinamas išvada, kurią Teisingumo Teismas padarė toje byloje⁵⁰.

49 — Teisingumo Teismas ir Bendrasis Teismas dalijasi, be kita ko, jurisdikcija nagrinėti ieškinius dėl panaikinimo, grindžiamus SESV 263 straipsniu, atsižvelgdami į tai, ar ieškinį pareiškė privatus asmuo, ar, pavyzdžiui, institucija. Abu teismai taip pat dalijasi jurisdikcija nagrinėti ieškinius dėl panaikinimo, kuriuos pareiškia valstybės narės, atsižvelgdami į instituciją, priėmusią ginčijamą aktą (šiuo klausimu žr. Teisingumo Teismo statuto 51 straipsnį).

50 — Sprendime *Komisija / Strack* (peržiūra) (C-579/12 RX-II, EU:C:2013:570) Teisingumo Teismas nusprendė, kad gali pats išnagrinėti pagrindus, kuriais grįsdama savo apeliacinį skundą rėmėsi Komisija. Dėl bylinėjimosi išlaidų Teisingumo Teismas nusprendė: „Kadangi nėra konkrečių taisyklių, reglamentuojančių išlaidų paskirstymą vykstant peržiūros procedūrai, ir kadangi, panaikinus <...> Bendrojo Teismo sprendimą ir galutinai atmetus dėl [Tarnautojų teismo sprendimo] Komisijos pateiktą apeliacinį skundą, ši pralaimėjo apeliacinę bylą, ji turi atlyginti G. Strack bylinėjimosi išlaidas, patirtas dėl proceso Bendrajame Teisme ir dėl šios peržiūros procedūros.“ (71 punktas)

VI – Išvada

101. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus siūlau Teisingumo Teismui priimti tokį sprendimą:

1. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimas *Missir Mamachi di Lusignano / Komisija* (T-401/11 P, EU:T:2014:625) kelia pavojų Sąjungos teisės vienovei ir darnai, nes šis teismas, kaip apeliacinės instancijos teismas, nusprendė, kad žuvusio pareigūno artimieji privalo pareikšti du ieškinius, vieną – Europos Sąjungos tarnautojų teisme, kitą – Europos Sąjungos Bendrajame Teisme, atsižvelgdami į tai, ar jie yra šio pareigūno teisių perėmėjai, ar prašo atlyginti jų asmeniškai patirtą turtinę arba neturtinę žalą.
2. Panaikinti šį Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimą tiek, kiek šis teismas *ex officio* konstatavo, kad Europos Sąjungos tarnautojų teismas neturi jurisdikcijos priimti sprendimo dėl prašymo atlyginti ieškovo ir Alessandro Missir Mamachi di Lusignano artimųjų asmeniškai patirtą tiek turtinę, tiek neturtinę žalą, ir tiek, kiek jis nusprendė, kad šį ieškinio aspektą reikia perduoti nagrinėti Bendrajam Teismui kaip pirmosios instancijos teismui.
3. Panaikinti šį Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimą tiek, kiek šis teismas nusprendė, kad tokiomis aplinkybėmis, kokios nagrinėjamos šioje byloje, kai mirusio pareigūno ar tarnautojo artimieji tiek remdamiesi savo, kaip teisių perėmėjų, statusu, tiek savo vardu ir *jure proprio* prašo atlyginti įvairių rūšių žalą, kilusią dėl tų pačių veiksmų, galima sujungti prašymus ir pareikšti vieną ieškinį Europos Sąjungos Bendrajame Teisme.
4. Panaikinti šį Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimą tiek, kiek šis teismas nusprendė, kad turi jurisdikciją kaip pirmosios instancijos teismas nagrinėti Europos Komisijos pateiktus nepriimtinumą grindžiamus prieštaravimus, užuot perdavęs nagrinėti šį ieškinio aspektą Europos Sąjungos tarnautojų teismui.
5. Gražinti likusią bylos dalį Europos Sąjungos Bendrajam Teismui, kad jis išnagrinėtų antrąjį ir trečiąjį pagrindus, kuriais rėmėsi Livio Missir Mamachi di Lusignano grįsdamas savo apeliacinį skundą, o paskui gražintų bylą Europos Sąjungos tarnautojų teismui, kad šis priimtų sprendimą bent dėl nepriimtinumą grindžiamų prieštaravimų, kuriuos pateikė Europos Komisija ir kurie dar nebuvo išnagrinėti, arba, jeigu šios bylos dalykas sutaptų su bylos T-494/11 dalyku, atsisakytų savo jurisdikcijos ir perduotų bylą nagrinėti Europos Sąjungos Bendrajam Teismui.
6. Livio Missir Mamachi di Lusignano ir Europos Komisija padengia savo dėl peržiūros procedūros patirtas bylinėjimosi išlaidas.